

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 10 (Mart/March 2023), s. 602-631.
Geliş Tarihi-Received: 25.02.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 20.03.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1256570

Türkiye Türkçesinde Deyimleşmiş Birleşik Duygu Fiilleri

Idiomized Compound Emotional Verbs in Turkey Turkish

Ali Kemal ŞAŞ*

Öz

Türkçedeki kalıp sözlerin büyük bir bölümü deyimlerden oluşmaktadır. Geniş bir kullanım alanına sahip olan deyimler anlatım esnasında çekime girip fiil olarak da görev yapabilmektedir. Deyimleşmiş birleşik fiil olarak adlandırılan bu dil birimlerinin önemli bir bölümü hareketten ziyade zihinsel bir devinimi tasvir etmektedir. Zihin fiili veya mental fiil olarak değerlendirilen bu unsurların en önemli alt bileşenlerinden biri de duygu fiilleridir. Türkiye Türkçesinde bulunan deyimleşmiş duygu fiillerini tespit etmek ve sınıflandırmak amacıyla oluşturulan bu çalışmada öncelikle kalıp söz, deyim, deyimleşmiş birleşik fiil, duygu ve duygu fiili kavramları tartışılmıştır. Sonrasında ise nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak Türkiye Türkçesi deyim sözlükleri taranmış ve duygu ifadesi taşıyan deyimleşmiş birleşik fiiller belirlenmiştir. Belirlenen birleşik fiiller yüklemeleri esas alınarak alfabetik olarak sıralanmıştır. Duygu fiilleri iki aşamalı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Birinci aşamada fiilin taşıdığı duygu ifadesi olumlu (+) ve olumsuz (-) olarak değerlendirilmiş, ikinci aşamada fiile hâkim olan duygu, temel duygular bağlamında belirlenmiştir. Çalışmada, duygu ifadesi taşıyan 707 deyimleşmiş birleşik fiil tespit edilmiştir. Bir kısmı birden çok duyguyu yansıtan bu fiillerden 201'i (%27,6) olumlu, 507'si (%69,6) olumsuz, 20'si (%2,7) ise kullanıldıkları bağlama göre hem olumlu hem de olumsuz duygu ifadesi taşımaktadır. Ayrıca çalışmaya dâhil edilen fiillerde 70 farklı duygu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan tabloda olumsuz duygu fiilleri ile üzüntü, öfke, korku gibi olumsuz duyguların ağırlığı dikkat çekmektedir. Bu durum Türk kültüründe olumlu duyguların nispeten daha açık, olumsuz duyguların ise metaforlar vasıtasıyla örtük bir şekilde ifade edildiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Duygu fiilleri, deyimleşmiş birleşik fiiller, deyim, mental fiiller.

Abstract

Most of the formulaic words in Turkish are idioms. Idioms, which have a wide range of usage, can also function as verbs by inflection during narration. An important part of these language units, which are called idiomized compound verbs, describe a mental movement rather than movement. One of the most important sub-components of these elements, which are considered as mental verbs or mental verbs, are emotional verbs. In this study, which was created with the aim of identifying and classifying the idiomized compound emotional verbs in Turkey Turkish, firstly, the concepts of phrase, idiom, compound verb, emotion and emotion verb were discussed, and then the emotional verb predicates obtained as a result of scanning various dictionaries were listed alphabetically. The detected emotional verbs were subjected to a two-stage evaluation. In the first stage, the emotion expression of the verb was evaluated as positive (+) and negative (-), and in the second stage, the emotion that dominates the verb

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kırşehir/Türkiye, e-posta: kemalsas@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6838-3018.

was determined in the context of basic emotions. In this study, 707 idiomized compound verbs with emotion expressions were identified. Of these verbs, some of which reflect more than one emotion, 201 (27.6%) are positive, 507 (69.6%) are negative, and 20 (2.7%) are both positive and negative emotional expressions depending on the context in which they are used. carries. In addition, 70 different emotions were identified in the verbs included in the study. In the resulting table, the weight of negative emotion verbs and negative emotions such as sadness, anger, fear draw attention. This situation reveals that in Turkish culture, positive emotions are expressed relatively more openly and negative emotions are expressed implicitly through metaphors.

Keywords: Emotion verb, idiomized compound verb, idiom, mental verb.

Giriş

Bir dilin söz varlığının oluşmasında kalıplaşmanın önemli bir yeri vardır. Kalıplaşma çoğunlukla birden çok dil biriminin bir araya gelerek az veya çok yaygınlık ve kullanım sıklığı kazanma sürecini ifade eder. Böyle bir süreç sonunda ortaya çıkan kalıp sözler (formulaic expressions) genellikle bir söz öbeği veya cümlenin genelleşip kavramlaşmasının ürünüdür. Belirli şekilleri bulunan ve çoğunlukla bu şekilleri muhafaza eden kalıp sözlerin önemli bir kısmı zamanla nedensizleşir ve bünyesindeki dil birimlerinin anlamından bağımsız olarak yeni bir anlam ifade eder. Temel anlamı pek dikkate alınmayan ve önceden hazır halde bulunan bu sözler gerekli yerlerde ve uygun bağlamda tekrar tekrar kullanılır. Sosyolojik ve kültürel yönleri de olan kalıp sözler bir toplumun gelenekleri, inançları ve ilişki modelleri hakkında önemli bilgiler edinmemizi sağlar. Deyimler, atasözleri, tekrar öbekleri ve birleşik sözlerden oluşan kalıplaşmış dil birimleri Türk dili söz varlığının oldukça önemli bir bölümünü oluşturur (Gökdayı, 2020, s. 2-6; Karaağaç, 2009, s. 20-26; Sebzecioğlu, 2016, s. 117-118).

Türkçedeki kalıp sözlerin büyük bir bölümü deyimleşmiş sözlerden (idioms) meydana gelir. Deyimleşmiş sözler belirli dilbilgisi yapıları içerisinde bir araya gelen birden çok sözcük ya da sözcük öbeğinin, anlama kıvraklık ve akıcılık katmak için, mecazlı kullanışlarla yeni bir anlam oluşturacak şekilde kaynaşmasıyla oluşmuş söz öbekleridir (Korkmaz, 2007, s. 175). Anlatıma akıcılık katan ve genellikle kendisini oluşturan kelimelerin gerçek anlamından farklı bir anlamı ifade eden deyimler, ait oldukları dilin anlam özelliklerini ve iç yapısını ortaya koyar. Birden çok sözcüğün kalıplaşması sonucu ortaya çıkan deyimler, o dili konuşan milletin hayat tarzını, dünya tasavvurunu, düşünce kalıplarını, inançlarını ve geleneklerini derinlemesine yansıtır (Aksan, 2017, s. 91; Püsküllüoğlu, 1995, s. 7). Bu açıdan deyimler toplumların duygularını dünyası hakkında da önemli veriler ortaya koymaktadır.

Ahanov (2013) ve Günay (2007) gibi pek çok araştırmacı deyimlerin anlamının, kendini oluşturan sözlerin gerçek anlamından çıkarılamayacağı kanaatindeyken Gibbs (1994) ve Geearerts (2002) gibi bazı araştırmacılar deyimleri oluşturan sözcüklerin anlamıyla deyimlerin anlamı arasında ilişki olduğunu ileri sürmektedir. Bu araştırmacılar deyimleri oluşturan unsurların imgesel anlamının dolaylı olarak konuşucunun zihninde bulunduğu kanaatinde dir.

Bilim dünyasında deyimlerin yapısal ve anlamsal sınırları üzerinde tam bir mutabakat sağlanamamıştır. Bu sebeple günümüzde hâlâ deyimlerin belirlenmesinde ve tasnif edilmesinde bazı tereddütler yaşanmaktadır. Özellikle deyim, atasözü, kalıp söz gibi terimlerin zaman zaman birbirinin yerine kullanılması ve bu terimlerin sınırlarının tam olarak belirlenememesi tartışmaları alevlendirmektedir (Yüceol Özezen, 2001, s. 869). Aksan (2007) tek bir sözcüğün yan veya mecaz anlamda kullanılmasıyla deyim oluşabileceğini savunurken Aksoy (2021), Şen (2017) ve Sinan (2015) gibi pek çok araştırmacı, deyim oluşabilmesi için en az iki sözcüğe ihtiyaç olduğunu belirtmektedir.

Türkçedeki deyimlerin en az iki en çok sekiz sözcükten oluştuğunu, daha fazla sözcükten oluşan deyimlerin bozulduğunu öne süren Hatiboğlu (1963, s. 222) anlam değişimine uğramış veya mecaz anlam kazanmış bir sözcüğün tek başına deyim olarak kabul edilemeyeceği kanaatindedir. Farklı dillerdeki araştırmalardan yaralanan Lui (2008, s. 13) ise deyimlerin özelliklerini şu üç maddede özetlemiştir:

1. Bünyesindeki sözcüklerden en az biri anlam değişikliğine uğramıştır, o sebeple deyimler kendisini oluşturan unsurların gerçek anlamlarından hareketle anlamlandırılmazlar.

2. Kalıplaşmış yapıları sebebiyle deyimlerin sadece çok küçük bir bölümünde kısmi yapısal değişiklikler olabilir.

3. Deyimler, bileşik sözcükler de dâhil olmak üzere en az iki sözcükten oluşan ifadelerdir.

Oldukça geniş bir kullanım alanına sahip olan deyimler anlatım esnasında çekime girip fiil olarak da görev yapabilmektedir. Türkiye Türkçesinde tespit edilen 17137 deyimden 11901'i birleşik fiil özelliği göstermektedir (Sinan, 2015, s. 124). Farklı kaynaklarda analitik fiil (Kononov, 1995), anlamca kaynaşık fiil (Mansuroğlu, 1958), kaynaşmış fiil (Göğüş, 1962), anlamca kaynaşmış birleşik fiil (Dizdaroğlu, 1963; Ediskun, 2003; Karahan, 1999; Kükey, 1972; Özkan vd., 2016), fiilî deyim (Yusipova, 1966), kaynaşma yoluyla teşkil edilen birleşik fiil (Bilgegil, 1984), deyimleşmiş birleşik eylem (Koç, 1996), deyimleşmiş birleşik fiil (Korkmaz, 1998), anlamca kaynaşmış birleşik eylem (Gencan, 2001) şeklinde adlandırılan bu birleşik fiiller isim ya da isim soylu bir veya birden çok sözcüğün belirli morfolojik yapılar içerisinde bir asıl fiil ile birleşerek anlam kayması ve kalıplaşmasına uğraması sonucu oluşmuştur. Şekil yönünden bir isim ve bir yardımcı fiil ile oluşturulan birleşik fiillere benzemektedirler. Ancak bu fiillerdeki isim ögesi diğer birleşik fiillerin aksine sabit değildir, hem çekim ekleriyle hem de yalın olarak bulunabilmektedir. Birden fazla olabilen isim ögesi özne, nesne, yer tamlayıcısı veya zarf görevi ile fiile bağlanabilmektedir (Korkmaz, 2007, s. 153-838). Ne yazık ki deyimleşmiş birleşik fiillerin mahiyeti ve adlandırılması konusunda tam bir mutabakat sağlanmış değildir.

Değişik akademik çalışmalarda Türkiye Türkçesindeki deyimleşmiş birleşik fiillerle ilgili farklı sayılar verilmektedir. Bu konudaki en ayrıntılı çalışmalardan birini yapmış olan Deniz Öztürk (2008, s. 1089), "Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynaşmış-Deyimleşmiş Birleşik Fiiller" adlı eserinde 5504 tek ögeli, 539 iki ögeli, 23 üç ögeli, 3 dört ögeli ve 1 beş ögeli olmak üzere toplam 6070 deyimleşmiş birleşik fiil tespit etmiştir. Ahmet Turan Sinan (2015, s. 124) ise "Türkçenin Deyim Varlığı" adı çalışmasında 8493'ü iki sözcükten oluşmak üzere toplam 11901 deyimleşmiş birleşik fiil belirlemiştir.

Duygu ve Duygu Fiilleri

Duygular insanoğlunun ayrılmaz bir parçasıdır. Pek çok karmaşık biyolojik ve zihinsel mekanizmanın harekete geçmesiyle oluşan duyguların anlaşılması ve tanımlanması oldukça zordur. Henüz duyguların nasıl üretildiği ve yönetildiğine dair nihai bilimsel verilere ulaşamadığı için duygunun herkes tarafından kabul görmüş bir tanımını yapmak mümkün olmamıştır. Çeşitli alanlarda çalışan bilim insanları duygu kavramını, değişik yönlerine odaklandıkları için, oldukça farklı şekillerde tanımlanmıştır. James (1884, s. 190) biyolojik yönünü ön plana çıkararak duyguların insan bedeninde meydana getirdiği değişikliklerden bağımsız olarak anlaşılamayacağını öne sürmüştür. Ona göre yaşantılar insanın özellikle sinir sisteminde değişikliklere yol açarak duyguların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Benzer bir yaklaşım sergileyen Schachter ve Singer (1962,

s. 398) duyguyu “fizyolojik bir uyarılma durumu ve bu uyarılma durumuna uygun biliş” olarak tanımlamaktadır. Bu bilim insanlarına göre duygular, fiziksel uyarılma ve bu uyarılmayla harekete geçen zihinsel faaliyetlerin sonucu oluşmaktadır. Feldman (1996) ise duyguların hem biyolojik hem de zihinsel yönleri olduğunu öne sürmektedir. Ona göre duygular fizyolojik ve zihinsel yönleriyle insan davranış ve tutumlarını etkileyen unsurlardır (akt., Çakar ve Arbak, 2004, s. 27). Bu teorilerden birinin daha doğru olduğunu iddia etmek mümkün değildir. İnsan duygulanımı oldukça karmaşık süreçler sonucu ortaya çıktığı için her teorinin doğru kabul edilebilecek tarafları vardır. Duygular bazen fiziki uyarılma neticesinde bazen zihinsel devinim sonucu bazen de her ikisinin etkileşimiyle ortaya çıkmaktadır (Sayar ve Dinç, 2018, s. 65). Duygular uzun süredir tamamen bilişsel olarak kategorize edilmiş olsa da, duygusal bir deneyimin zihinsel temsiline bilişsel bileşenlerin yanı sıra motor davranışlar ve iç organlara ait bileşenleri de içerdigi artık açıktır (Dantzer, 1989; akt., s. Cabanac, 2002, s. 70).

Duygular, oldukça değişik davranışları ortaya çıkaran süreçleri yönlendirir. Bu sebeple insan davranışlarından hareketle duyguları birbirinden ayırmak, sınıflandırmak ve duyguların sınırlarını belirlemek çok zordur. Bilim insanları uzun süreden beri duyguları sınıflandırmaya çalışmış ancak herkesin üzerinde uzlaştığı bir tasnif bulamamıştır (Cüceloğlu, 2020, s. 260). Ancak özellikle psikoloji alanında çalışan bilim insanları duyguları birkaç boyuta ayırarak sınıflandırmayı denemiştir. Wilhelm Wundt (1897) duyguların hoş-nahoş, uyandırma-bastırma ve gerilme-rahatlama olarak üç boyutta sınıflandırılabilirliğini öne sürmüştür. Watson ve Tellegen (1985) ise duyguları genel olarak olumlu ve olumsuz olarak iki boyutta değerlendirmiştir. J. Russell (1991) ise duyguları zevk, uyarılma ve baskınlık özelliklerine göre üç boyutta incelemiştir. Ashforth ve Humphrey (1995) da daha ziyade psikolojik ve sosyal yönüne atıfta bulunarak duyguları temel ve sosyal duygular olarak iki ana gruba ayırmıştır.

Duyguların biyolojik ve zihinsel süreçlerin yanı sıra kültürel değerlerle de yakından ilgili olması, sadece bazı dillere has duygu adlandırmalarına rastlanması ve bütün duyguların belirlenip listelenmesinde yaşanan zorluklar bilim insanlarını temel duygular üzerinde çalışmaya yöneltmiştir. Doğuştan geldiğine inanılan temel duygular konusunda ilk bilimsel değerlendirmelerden birini yapmış olan Darwin (1897, s. 66-309) insan ve hayvanların yüz ifadelerinden hareketle altı temel duygu belirlemiştir: mutluluk, utanç, korku, öfke, şaşkınlık ve tiksinti. Bu alandaki en önemli çalışmalardan biri ise Robert Plutchik'e aittir. Temel duyguları hayret, korku, umut, öfke, nefret, üzüntü, neşe ve tiksinti şeklinde sıralayan Plutchik (1980, s. 16-18) diğer duyguların da bu sekiz duygunun karışımından oluştuğunu öne sürmüştür. Plutchik'ten başka James, (1884), McDougall (1926), Watson (1930), Arnold (1960), Mowrer (1960), Izard (1971), Gray (1982), Panksepp (1982), Ekman, Frisen & Ellsworth (1982), Fromme ve O'Brien (1982), Tomkins (1984), Weiner & Graham (1984), Frijda (1986) ve Oatley & Johnson-Laid (1987), Wierzbicka (1992), Scherer (2005), Goleman (2012) gibi araştırmacılar duyguların ortaya çıkardığı yüz ifadeleri, hareketleri yönlendirme kabiliyetleri, fiziksel ve bedensel bağlantıları, güdülerle münasebetleri ve yoğunlukları gibi değişik ölçütlere dayanarak temel duyguları belirlemeye çalışmıştır. Söz konusu çalışmalarda en az bir kez temel duygu olarak kabul edilmiş duygular şunlardır: acı, arzu, bağlılık (itaat), beklenti (umma), cesaret, ciddiyet, endişe, estetik olma hissi, faydacılık, gurur, hassaslık, hayranlık, ilgi, kabul, keyifsizlik, kibir (küçümseme), korku, korkunç olma hissi, merak, mutluluk (sevinc), nefret, neşe, öfke (hiddet), panik (telaş), sevgi (aşk), sıkıntı, şok, suçluluk, şaşkınlık (hayret), tiksinti (iğrenme), tutsaklık, umut (ümit), umutsuzluk (yeis), utanç, üzüntü (hüzün-keder), uyum, zevk. Aynı duyguları ifade etmek için farklı adlandırmalara başvurulması ve bazı araştırmacıların duygular arasında bir hiyerarşi oluşturulmak istenmesi temel duyguların belirlenmesindeki en büyük sorunlardır

(Ortony ve Turner, s. 1990; s. 315-316).

Biyolojik, fiziki ve zihinsel süreçlerin neticesinde ortaya çıkan duyguların anlatımı doğrudan dille ilgilidir. İnsanoğlu duygularındaki değişiklikleri çoğu zaman fiiller vasıtasıyla ifade eder. Mental fiillerin (mental verbs) bir alt kategorisini oluşturan ve farklı çalışmalarda “ruh durum eylemleri” (İbe Akcan, 2004, s. 36), “psikolojik durum fiilleri” (Yıldız, 2016, s. 218; Özeren ve Alan, s. 2018, s. 209), “duygu-seziş fiilleri” (Bayraktar, 2017, s. 461) şeklinde adlandırılan duygu fiilleri (affection/psych verbs/emotional verbs) herhangi bir fiziksel etki veya zihinsel devinim sonucu ortaya çıkan duyguları ifade eden fiillerdir. Kuban’a (2020, s. 67) göre ise duygu fiilleri kişinin karşılaştığı uyartılardan algılama yoluyla edindiği izlenimlerin yarattığı hal değişimlerini anlatan, uzamsal olmayan ancak yönelimsel olan fiillerdir.

Mental fiillerin en önemli bileşenlerinden birini oluşturması sebebiyle ülkemizdeki mental fiil çalışmalarının hemen hepsinde duygu fiillerine yer verilmiştir (Bilgin Aksoy, 2021; Dolati Darabadi, 2018; Ekşioğlu ve Karadağ, 2021; Erdin ve Doğan, 2021; Hirik, 2018; Kalkan, 2016; Kuban, 2020; Şahin, 2012;). Ayrıca doğrudan duygu fiillerini belirlemeye yönelik de pek çok çalışma yapılmıştır (Argunşah ve Boz, 2022; Bilgin Aksoy, 2022; Çelik 2022; Fakirullahoğlu, 2021; Fakirullahoğlu, 2022; İlter, 2019; Soydan, 2018; Oydan ve Özkan 2021; Yaylagül, 2010). Daha ziyade basit, türemiş ve birleşik fiillere odaklanan bu çalışmaların pek azında deyimleşmiş duygu fiillerine yer verilmiştir. Deyimleşmiş birleşik fiillere odaklanan bu çalışmanın temel amacı Türkiye Türkçesindeki deyimleşmiş duygu fiillerini belirleyip tasnif etmektir.

Yöntem

Nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi yöntemiyle oluşturulmuş bu çalışmada Türkiye Türkçesi deyim sözlükleri taranmış ve mental bir süreci betimleyen deyimleşmiş duygu fiilleri belirlenmiştir. Tespit edilen bu fiiller iki aşamalı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Birinci aşamada fiilin taşıdığı duygu ifadesi olumlu (+) ve olumsuz (-) olarak değerlendirilmiştir. Duygular; bağlam, zaman, kültürel değerler, dünya görüşü gibi pek çok değişkene göre olumlu veya olumsuz değer kazanmaktadır. Bu sebeple çalışmada dil kullanıcılarının genel eğilimi göz önünde bulundurulmuştur. İkinci aşamada fiile hâkim olan duygu, temel duygular bağlamında belirlenmiştir. Bu aşamada çoğunlukla sözlüklerdeki örnek metinler dikkate alınmıştır. Elde edilen bulgular, deyimleşmiş fiillerin yüklemeleri esas alınarak alfabetik olarak listelenmiştir. Çalışmaya dâhil edilen duygu fiilleri, kültürel farklılıklar ve kişisel değerlendirmelerin etkisini azaltmak amacıyla, *TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (<https://sozluk.gov.tr/>) ve *Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynamış-Deyimleşmiş Birleşik Fiiller* (Öztürk, 2008) adlı eserlerden hareketle anlamlandırılmıştır. Duygu adlandırmalarında ise fiillerin çağrışım değerleri göz önünde bulundurulmuştur.

3. Bulgular

Kişisel yönünün ön planda olması, kültürel değişimlerden etkilenmesi, ahlaki ve felsefi anlayışlara göre yeniden şekillenebilmesi sebebiyle duyguların belirlenmesi ve sınıflandırılması oldukça zordur. Değişik kültürlerdeki duygu adlandırmalarını araştıran Watt-Smith (2022) önemli kısmı bir veya birkaç kültüre has 154 duygu tespit etmiştir. Ancak yazar, yeni araştırmalarla bu sayının artacağı kanaatinde. Duyguların sınıflandırılması da tartışmalı alanlardan biridir. Farklı pek çok değerlendirme olsa da psikologların büyük çoğunluğu duyguları hoş olma ve hoş olmamalarına göre olumlu (+) ve olumsuz (-) olarak sınıflandırmaktadır. Benzer bir anlayışla bu çalışmanın birinci aşamasında deyimleşmiş duygu fiilleri, duygu değerlerine göre, olumlu (+), olumsuz (-)

ve olumlu/olumsuz (+ -) olarak sınıflandırılmıştır. İkinci aşamada ise çağrışım değerlerinden hareketle söz konusu fiillerdeki hâkim duygu veya duygular tespit edilmiştir. Deyimlerin mecazlarla örülü yoğun bir anlam ve duygu içeriğine sahip olması sebebiyle bazı deyimleşmiş birleşik fiillerde birden çok duygu ifadesine rastlanmaktadır. Böyle durumlarda fiilde öne çıkan ilk iki duygu listeye alınmıştır.

Tablo 1 Deyimleşmiş Duygu Filleri			
Fiil	Sözlük anlamı	Duygu değeri	Duygu adı
canı acı-	üzülmek, acı duymak	-	üzüntü
hâline acı-	merhamet etmek	-	üzüntü
içi acı-	üzülmek, merhamet etmek	-	üzüntü/ merhamet
yüreği acı-	üzülmek, merhamet etmek	-	üzüntü/ merhamet
gönülde şafak aç-	sevinmek, ümitlenmek	+	sevinç/ümit
gözünü aç-	rahatlamak	+	rahatlık
öfkenin önünü aç-	öfkelenmek	-	öfke
ciğeri açıl-	ferahlamak, iç sıkıntılardan kurtulmak	+	rahatlık
gönül kapısı açıl-	coşmak, ferahlamak, mutlu olmak	+	sevinç/rahatlık
gözü fal taşı gibi açıl-	hayret etmek, şaşırarak	+/-	hayret
ruhu açıl-	ferahlamak, rahatlamak	+	rahatlık
yüzü açıl-	neşelenmek	+	neşe
anası ağla-	üzülmek, sıkıntıya düşmek	-	üzüntü/sıkıntı
zar ağla-	çok üzmek	-	üzüntü
(içi) kan ağla-	çok üzmek	-	üzüntü
ağzının suyu ak-	imrenmek	+/-	arzu
gönlü ak-	hoşlanmak, sevmek, ilgi duymak	+	sevgi
yüreği ak-	hoşlanmak, sevmek, ilgi duymak	+	sevgi
derdini (kederini) içine akıt-	derdini veya kederini kimseye belli etmeden iç dünyasında yaşamak	-	üzüntü
hevesini al-	doyum noktasına ulaşmak, bıkmak	-	usança
murat al-	zevk almak	+	zevk
nefes al-	rahatlatmak	+	rahatlık
tat al-	hoşlanmak, zevk almak, huzur bulmak	+	zevk/huzur
verip al-	kızmak	-	öfke
yara al-	incinmek, rencide olmak	-	üzüntü
zevk al-	hoşlanmak, beğenmek	+	zevk
ilgi ara-	kendisiyle ilgilenilmesini istemek	+	arzu
yürek acısı art-	acı ve kederin artması	-	üzüntü
bet beniz at-	çok korkmak	-	korku
can at-	şiddetle arzu etmek, çok istemek	+	arzu
dört buçuk at-	çok korkmak	-	korku
içine at-	üzüntüyü kendi içinde yaşamak	-	üzüntü
şakak at-	çok sinirlenmek	-	öfke
tepesi at-	çok sinirlenmek	-	öfke
üstünden (üzerinden) at-	rahatlamak, ferahlamak	+	rahatlık
duman attır-	korkutmak	-	korku

gönül avut-	üzüntüden kurtulmak, mutlu olmak	+	mutluluk
yüz azdır-	öfkelenmek	-	öfke
dil bağla-	sevdalanmak, aşık olmak	+	aşk
can ve yürekte bağlan-	samimiyet ve aşkla sevmek	+	sevgi/bağlılık
gözünün yaşına bakmama-	merhamet etmemek, acımamak	-	nefret
yıldızı barış-	birini kendine yakın bulmak	+	uyum
bağrına bas-	sevmek; benimsemek, kabul etmek	+	sevgi/kabul
bağrına taş bas-	katlanmak, razı olmak	-	üzüntü/kabul
bunaltı bas-	bunalmak, huzursuz olmak	-	sıkıntı
damara bas-	kızdırmak	-	öfke
deli damarına bas-	tahrik etmek, kızdırmak	-	öfke
efkâr bas-	düşünüp tasalanmak, üzerine hüznün çökmek	-	hüzün
hafakanlar bas-	sıkıntıdan bunalmak	-	sıkıntı
hava bas-	büyüklenmek, gururlanmak	-	kibir
içine fenalık bas-	ruhu daralmak, sıkılıp bunalmak	-	sıkıntı
kâbus bas-	büyük sıkıntı, korku duymak	-	korku/sıkıntı
kasvet bas-	çok sıkılmak, içi daralmak	-	sıkıntı
sıkıntı bas-	çok sıkılmak, can sıkıntısı duymak	-	sıkıntı
soğuk ter bas-	korkmak, heyecanlanmak, bunalmak, gerilmek	-	korku/sıkıntı
yüreğine taş bas-	katlanmak, razı olmak	-	üzüntü/kabul
dehşet bastır-	dehşete kapılmak, çok korkmak	-	korku
göze bat-	tedirgin etmek	-	korku
(yedi kat) yerin dibine bat-	çok utanmak, mahcup olmak	-	utanç
yüreğine diken gibi bat-	çok üzülme	-	üzüntü
kendini beğen-	başkalarını küçümseyerek kendini üstün görmek	-	kibir
canından bez-	ölümü göze alacak kadar sıkıntı içinde olmak	-	sıkıntı
canından bıkm-	ölümü göze alacak kadar sıkıntı içinde olmak	-	sıkıntı
parmağı ağzında bırak-	şaşırmak, hayret etmek	+/-	hayret
pabuç bırakma-	korkmamak, taviz vermemek	+	cesaret
bastığı yeri bilme-	çok sevinmek	+	sevinç
	şaşıklıktan nerede olduğunu seçememek	-	hayret
cinleri tepesine bin-	çok kızmak	-	öfke
küplere bin-	çok öfkelenmek	-	öfke
bir kaşık suda boğ-	bir kimseye çok kızmak veya çok öfkelenmek	-	öfke
hafakanlar boğ-	sıkıntıdan bunalmak	-	sıkıntı
öfkeye boğ-	kızgınlık, öfke içinde kalmak	-	öfke
kafası boşal-	rahatlamak, dinginleşmek	+	rahatlık
siniri boşal-	ruhi durumu sarsılmak sinirlenmek	-	öfke
yürek boz-	öfkelenmek	-	öfke
	kederlenmek	-	üzüntü

asabı bozul-	sinirlenmek, tedirgin ve huzursuz olmak	-	öfke/sıkıntı
kafası bozul-	sinirlenmek, tedirgin ve huzursuz olmak	-	öfke
keyfi bozul-	neşesi kaçmak, canı sıkılmak.	-	sıkıntı
siniri bozul-	sinirlenmek, tedirgin ve huzursuz olmak	-	öfke
ağzının tadı bozul-	keyfi kaçmak, üzülme	-	üzüntü
moralı bozul-	ruhsal yönden direnme gücünü yitirmek; içine korku düşmek üzülme	-	üzüntü
açık kapı bul-	ümitlenmek	+	ümit
antipatik bul-	sevimsiz bulmak, kanı kaynamamak	-	nefret
cana yakın bul-	sevimli, sempatik bulmak	+	sevgi/kabul
cesaret bul-	cesaretlenmek	+	cesaret
felah bul-	rahatlamak, ferahlamak	+	rahatlık
havasını bul-	keyiflenmek, neşelenmek	+	neşe
huzur bul-	ruhsal yönden rahatlamak	+	rahatlık
inşirah bul-	iç açılmak, ferahlamak	+	rahatlık
istikrar bul-	yatışmak, dinginleşmek	+	rahatlık
keyif bul-	hoşnut olmak, zevk almak	+	zevk
moral bul-	yürek gücünü, maneviyatını güçlendirmek	+	mutluluk
rahat bul-	rahatlatmak	+	rahatlık
midesi bulan-	tedirgin olmak, hoşlanmamak	-	nefret
boynunu bur-	meyus olmak, üzülme	-	üzüntü
içi burkul-	çok üzülme, acı duymak	-	üzüntü
kalbi burkul-	çok üzülme, acı duymak	-	üzüntü
yüreği burkul-	çok üzülme, acı duymak	-	üzüntü
boynunu bük-	hüzünlenmek	-	hüzün
gözünü (gözlerini) kan bürü-	adam öldürecek kadar öfkelenmek	-	öfke
gözünü kin bürü-	intikam almak istemek	-	nefret
gözünü aşk bürü-	aşık olmak, ondan başka hiçbir şeyi düşünmemek	+	aşk
gözünü sevda bürü-	aşık olmak, ondan başka hiçbir şeyi düşünmemek	+	aşk
kara yasa bürün-	aşırı üzülme	-	üzüntü
mateme bürün-	çok üzülme	-	üzüntü
yasa bürün-	çok üzülme	-	üzüntü
yeise bürün-	ümitsiz, üzüntülü olmak	-	ümitsizlik
burnu büyü-	kibirleşmek, büyülenmek	-	kibir
yüreği büyü-	böbürlenmek	-	kibir
	sevinç duymak	+	sevinç
yüreği cızla-	çok acılamak, içi sızlamak	-	üzüntü
kanı coş-	sevgi, sempati duymak	+	sevgi/kabul
beyninde şimşekler çak-	çok üzülme, sarsılmak	-	üzüntü
gözünde (gözlerinde) şimşek (şimşekler) çak-	çok öfkelenmek	-	öfke

başını taştan taşa çal-	çaresiz kalarak çok pişman olmak	-	pişmanlık
etekleri çalpara çal-	çok sevinmek,	+	sevinç
	alınan sevinçli bir haber üzerine telaşa ve heyecana kapılmak	+	telaş
etekleri ıslık çal-	çok sevinmek,	+	sevinç
	alınan sevinçli bir haber üzerine telaşa ve heyecana kapılmak	+	telaş
etekleri zil çal-	çok sevinmek	+	sevinç
	alınan sevinçli bir haber üzerine telaşa ve heyecana kapılmak	+	telaş
kalbi çarp-	merak, kaygı, korku, heyecan vb. duygularla tedirgin olmak, huzursuz olmak	-	korku
yüreği çarp-	merak, kaygı, korku, heyecan vb. duygularla tedirgin olmak, huzursuz olmak	-	korku/sıkıntı
kaşlarını çat-	kızmak, öfkelenmek	-	öfke
keyif çat-	keyiflenmek, mutlu olmak	+	mutluluk
çatır çatır çatla-	çok kıskanmak	-	kıskançlık
hırsından çatla-	öfkeyle birlikte aşırı derecede kıskanmak	-	kıskançlık/öfke
merakından çatla-	çok meraklanmak	-	merak
acı çek-	üzülmek	-	üzüntü
azap çek-	üzüntü içinde olmak	-	üzüntü
hasret çek-	özlemek	-	özlem
çile çek-	büyük sıkıntı ve üzüntü duymak	-	üzüntü
dert çek-	sıkıntı ve üzüntü duymak	-	üzüntü
eziyet çek-	sıkıntı ve üzüntü duymak	-	üzüntü
gam çek-	tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek	-	üzüntü
gönlü çek	imrenmek	+	arzu
gönül çek-	sevdalanmak	+	aşk
gurbet çek-	doğup yaşadığı yerleri özlemek	-	özlem
hasret çek-	özlem duymak	-	özlem
ıstırap çek-	sıkıntı ve üzüntü duymak	-	üzüntü
içi çek-	bir şeyi istemek, istek duymak, arzulamak	+	arzu
kabir azabı çek-	çok sıkılmak, üzülmek.	-	üzüntü/sıkıntı
kahır (kahrını) çek-	uzun süre sıkıntı duymak	-	üzüntü/sıkıntı
kan çek-	akrabalar birbirlerine yakınlık duymak	+	sevgi/kabul
kasavet çek-	üzülmek, tasalanmak	-	üzüntü
kaygı çek-	üzülmek, tasalanmak	-	üzüntü
keder çek-	acı duymak, ıstırap çekmek	-	üzüntü
korku çek-	korkmak	-	korku
mihnet çek-	sıkıntılı bir duruma katlanmak, sıkıntı çekmek	-	üzüntü/sıkıntı
özlemine çek-	arzulamak, çok özlemek, hasretini çekmek	-	özlem
sevda çek-	birine tutkun olmak, aşk tutkusu	+	sevgi

	içinde olmak		
sineye çek-	kötü bir davranış, söz veya olaya ister istemez katlanmak	-	üzüntü/kabul
tasa çek-	kaygılanmak, üzüntü içinde olmak, üzülme	-	üzüntü
vicdan azabı çek-	istemeden veya bilinçsizce yapılan kötü bir işten dolayı üzülme, pişmanlık duymak	-	üzüntü/ pişmanlık
ya sabır çek-	bir sıkıntıya ses çıkarmadan veya ona karşı bir şey yapmadan katlanmak	-	üzüntü
yas çek-	çok üzülme	-	üzüntü
zahmet çek-	güçlkle karşılaşmak, sıkıntıya katlanmak	-	üzüntü/sıkıntı
zorluk çek-	güçlkle karşılaşmak, sıkıntıya katlanmak	-	üzüntü/sıkıntı
kanı çekil-	çok şaşırma	-	korku
aklı çemberinden çık-	endişelenme, korkuya kapılmak	-	korku
aklı çık-	sonucun kötü olacağını düşünerek korkuya kapılmak	-	korku
aydınlığa çık-	ferahlamak	+	rahatlık
başına kan çık-	öfkelenme, hiddete kapılmak	-	öfke
baştan çık-	şehvete kapılmak	-	arzu
öfke topuklarına çık-	çok öfkelenme	-	öfke
burnu Kafdağı'na çık-	kibirleşme	-	kibir
canı burnundan çık-	çok kızgın olmak, öfkelenme	-	öfke
cinleri (cin) tepesine çık-	çok kızmak	-	öfke
çileden çık-	olup bitenler karşısında sabrını kaybetme	-	öfke
deli çık-	çok sinirlenme	-	öfke
dinden imandan çık-	çok öfkelenme	-	öfke
dumanı tepesinden çık-	çok acı çekme	-	üzüntü
	öfkelenme	-	öfke
düzlüğe çık-	rahatlatma	+	rahatlık
gözü kara çık-	cesaretli olmak	+	cesaret
içi çık-	çok sıkılmak	-	üzüntü/sıkıntı
kan başına çık-	çok öfkelenme	-	öfke
kan beynine çık-	çok öfkelenme	-	öfke
kan kafasına çık-	çok öfkelenme	-	öfke
mahcup çık-	mahcup olmak, utanma	-	üzüntü/utanç
öfkesi başına çık-	çok öfkelenme	-	öfke
tütününü tepesinden çık-	çok acı çekme	-	üzüntü
umudu boşa çık-	hayal kırıklığına uğramak	-	üzüntü
yerin dibine batırıp çık-	çok utanma, rezil olmak	-	üzüntü/utanç
zevki çık-	hoşa gitme	+	zevk
zıvanadan çık-	çok sinirlenme, öfkelenme	-	öfke
hazzını çıkar-	zevkini çıkarmak	+	zevk
keyfini (zevkini) çıkar-	bir şeyden iyice tat almak	+	zevk
keçesini sudan çıkar-	güç olan bir işi, durumu yoluna koyarak rahatlatma	+	rahatlık

kalp aynası çizil-	üzülmek, acı duymak	-	üzüntü
acısı içine (yüreğine) çök-	bir şeyin acısını derinden duymak veya kötü bir şey olacağını düşünerek önceden üzülmek	-	üzüntü
dünyası çök-	bir felaket karşısında çok üzülmek	-	üzüntü
gönlü çök-	yaşama gücü azalmak, üzülmek	-	üzüntü
hüzün çök-	hüzünlenmek	-	hüzün
içine baygınlıklar çök-	sıkıntı, fenalık basmak	-	sıkıntı
içine hüzün çök-	hüzünlenmek	-	hüzün
kâbus bas-	büyük sıkıntı, korku duymak	-	korku/sıkıntı
kasvet bas-	çok sıkılmak	-	sıkıntı
tavan başına çök-	beklenmeyen bir durum karşısında şaşırıp kalmak	-	hayret
yüreğine (bir şey) çök-	derinden ıstırap duymak	-	üzüntü/sıkıntı
buzlar çözül-	birine duygusal yakınlık, sevgi hissetmek	+	sevgi/kabul
dizlerinin bağı çözül-	çok korkmak	-	korku
yüreği çürü-	çok üzülmek	-	üzüntü
yürek çürüt-	çok üzülmek	-	üzüntü
efkârı dağıl-	sıkıntı ve üzüntüden kurtulmak, rahatlamak, huzur bulmak	+	rahatlık
yüreği dağlan-	acıyla ve özlemle içi yanmak	-	üzüntü
göğsü daral-	içi sıkılmak	-	üzüntü/sıkıntı
içi daral-	içi sıkılmak	-	üzüntü/sıkıntı
nefesi daral-	bunalmak, sıkılmak	-	sıkıntı
	hayran kalmak, etkilenmek	+	hayranlık
yüreği daral-	içi sıkılmak	-	üzüntü/sıkıntı
içi darlan-	içi sıkılmak, bunalmak	-	üzüntü/sıkıntı
yüreği darlan-	sıkılmak, bunalmak, içi daralmak	-	üzüntü/sıkıntı
(birine) arkasını daya-	birinin koruyuculuğuna güvenmek	+	güven
(birine) sırtını daya-	birinin koruyuculuğuna güvenmek	+	güven
Allah'a dayan-	Allah'a güvenmek	+	güven
(bir şeye) can dayanma-	bir şey karşısında insanın çok üzülməsi	-	üzüntü
içi dayanma-	acıkl bir durum karşısında çok üzülmek	-	üzüntü
kalbi dayanma-	acısına katlanamamak, çok acı duymak	-	üzüntü
yüreği dayanma-	acısına katlanamamak, çok acı duymak	-	üzüntü
ah vah de-	pişman olmak	-	pişmanlık
alçacık dağları ben yarattım de-	çok kurumlu olmak, kendini çok beğenmek	-	kibir
canına tak de-	dayanamaz duruma gelmek, sabrı kalmamak, sıkılmak, bunalmak	-	sıkıntı/ usanç
dünyayı ben yarattım de-	aşırı mağrur olmak, büyüklenmek, kibirlenmek	-	kibir

elaman de-	sıklamak, bunalmak, bezmek	-	sıkıntı/usanç
illallah de-	sıklamak, bunalmak, bezmek	-	sıkıntı/usanç
küçük dağları ben yarattım de-	çok böbürlenmek, kibirlenmek	-	kibir
oh de-	sıkıntı ve üzüntüden kurtulmak, rahatlamak, huzur bulmak	+	rahatlık
yeri göğü ben yarattım de-	çok gururlu olmak, kibirlenmek	-	kibir
başı göğe değ-	beklenmeyen bir mutluluğa ermek	+	mutluluk
canına değ-	çok hoşlanmak	+	mutluluk
ayakları yere değme-	çok sevinmek	+	sevinç
yüreğine değ-	hüzünlenmek, üzülme	-	üzüntü/hüzün
bağrını del-	çok dokunmak, içine işlemek, üzülme	-	üzüntü
ciğerini del-	çok dokunmak, içine işlemek, üzülme	-	üzüntü
yarası deşil-	yeniden acı, üzüntü duymak	-	üzüntü
gözlerini devir-	öfke ile bakmak, öfkelenmek	-	öfke
ölüp ölüp diril-	çok sıkıntı ve acı çekmek	-	üzüntü/sıkıntı
mest dizin-	hayranlık duymak, büyülenmek	+	hayret
ekmeğini kana doğra-	büyük bir sıkıntı çekmek	-	üzüntü
dizini (dizlerini) döv-	pişmanlık duymak	-	üzüntü/pişmanlık
gözü dumanlan-	çok öfkelenmek	-	öfke
aklı dur-	düşünemez bir duruma gelmek, şaşırma	-	hayret
nefesi dur-	şaşkınlık içinde kalmak	-	hayret
yanıp dur-	pişman olmak	-	üzüntü/pişmanlık
acı duy-	üzülme, üzüntü içinde kalmak	-	üzüntü
antipati duy-	kanı kaynamamak	-	nefret
arzu duy-	birine veya bir şeye karşı istek duymak	+	arzu
azap duy-	acı çekmek, üzülme	-	üzüntü
eziklik duy-	kendini mahcup hissetmek	-	üzüntü/utanç
ferahlık duy-	içinin açıklığını, rahatlığını hissetmek	+	rahatlık
gurur duy-	gururlanmak	+	gurur
güven duy-	güvenmek	+	güven
hayranlık duy-	çok beğenmek	+	hayranlık
haz duy-	zevk almak	+	zevk
heyecan duy-	heyecanlanmak	+/-	heyecan
hicap duy-	utanmak	-	utanç
hoşnutluk duy-	memnun olmak	+	mutluluk
hüzün duy-	hüzünlü duruma gelmek, üzülme	-	üzüntü/hüzün
istek duy-	bir şeye karşı eğilim duymak, bir şeyi arzulamak	+	arzu
iştiyak duy-	özlemek	-	özlem
kıvanç duy-	sevinmek, mutlu olmak; gururlanmak	+	sevinç/gurur
kin duy-	birine karşı öç alma duygusunu yaşatmak veya bu duyguyu hissetmek	-	kin
merhamet duy-	acıma veya şefkat duygusu uyanmak	+	merhamet

	veya kabarmak		
minnet duy-	birinin iyiliğine karşı kendini ona borçlu saymak	-	minnet
nedamet duy-	pişman olmak	-	pişmanlık
nefret duy-	birinden hoşlanmamak	-	nefret
onur duy-	gururlanmak	+	gurur
ölümün soluğunu ensesinde duy-	her an öleceğini beklemek, ölüm korkusu ile dolu olmak	-	korku
övünç duy-	iftihar etmek, kıvanmak	+	gurur
özlemine duy-	özlemek	-	özlem
pişmanlık duy-	pişman olmak	-	pişmanlık
rahatsızlık duy-	tedirgin olmak, huzurunun ve rahatının kaçtığını hissetmek	-	sıkıntı
sempati duy-	birini sevimli, cana yakın bulmak	+	sevgi
utanç duy-	utanmak	-	utanç
vicdan azabı duy-	istenilmeden veya bilinçsizce yapılan kötü bir işten dolayı üzülme, pişmanlık duymak	-	üzüntü/pişmanlık
yakınlık duy-	birine karşı sevgi veya ilgi duymak	+	sevgi
yeis duy-	üzüntü çekmek, kahrolmak	-	üzüntü
zevk duy-	hoşlanmak, beğenmek	+	zevk
aşka düş-	âşık olmak	+	aşk
bunalıma düş-	sıklamak, tedirgin ve rahatsız olmak	-	sıkıntı
can kaygısına düş-	ölüm korkusuna kapılmak	-	korku
can telaşına düş-	ölüm korkusuna kapılmak	-	korku
canının derdine düş-	ölüm korkusuna kapılmak	-	korku
dehşete düş-	çok korkmak	-	korku
derdi düş-	tasaya kapılmak, kaygılanmak	-	kaygı
endişeye düş-	tasaya kapılmak, kaygılanmak	-	kaygı
gönle düş-	heveslenmek, arzu etmek	+	arzu
gönlü düş-	âşık olmak	+	aşk
hayrete (hayretlere) düş-	şaşakalmak, şaşırmak	+	hayret
hevesine düş-	kuvvetle istemek	+	arzu
hüsrana düş-	üzülme, hayal kırıklığına uğramak	-	üzüntü
ıstıraba düş-	büyük bir acı ve üzüntünün etkisi altına girmek	-	üzüntü
içine ateş düş-	üzülme, ıstırap duymak	-	üzüntü
içine kor düş-	felakete uğramak, çok üzülme	-	üzüntü
içine od düş-	felakete uğramak, çok üzülme	-	üzüntü
korku düş-	endişelenmek, korkmak	-	korku/kaygı
küçük düş-	gururu incinmek, onuru sarsılmak	-	üzüntü
mahcup düş-	utanmak, gururu incinmek	-	üzüntü/utanç
sevdasına düş-	bir şeyi çok fazla istemek	+	arzu
sevdaya düş-	âşık olmak	+	aşk
sıkıntıya düş-	darlık, yokluk içinde olmak	-	sıkıntı
şaşkınlığa düş-	şaşırmak	+/-	hayret
tasasına düş-	tasalanmak	-	kaygı
telaşa düş-	telaşlanmak	-	telaş
umutsuzluğa düş-	umudu kalmamak, güveni sarsılmak,	-	üzüntü/ümitsizlik

	olumsuzluğa sürüklenmek		k
yasa düş-	kederlenmek, üzülme	-	üzüntü
yüreğine ateş düş-	felakete uğramak, çok üzülme	-	üzüntü
yüreğine kor düş-	felakete uğramak, çok üzülme	-	üzüntü
yüreğine od düş-	felakete uğramak, çok üzülme	-	üzüntü
baş eğ-	mahcup olmak	-	üzüntü/utanç
boyun eğ-	mahcup olmak	-	üzüntü/utanç
fes, külah eğdir-	keyiflenmek	+	zevk
gönlü elverme-	merhamet etmek	+	merhamet
içi elverme-	merhamet etmek	+	merhamet
başı göğe er-	çok mutlu olmak	+	mutluluk
rahata er-	rahatlamak	+	rahatlık
içi eri-	kaygı duymak, çok üzülme	-	üzüntü/kaygı
içinin yağı eri-	telaş veya kaygı ile üzülme	-	üzüntü/kaygı
yüreği eri-	çok üzülme, acı çekmek	-	üzüntü
yüreğinin yağı (yağları) eri-	telaş veya kaygı ile üzülme	-	üzüntü/kaygı
gönlüne es-	arzulamak, istemek	+	arzu
bağrı ezil-	üzülme, dertlenmek	-	üzüntü
içi ezil-	üzüntü, sıkıntı duymak	-	üzüntü
içi ezim ezim ezil-	çok üzülme	-	üzüntü
yüreği ezil-	üzülme, acı duymak	-	üzüntü
kalbi ferahla-	rahatlamak, ferahlamak	+	rahatlık
yüreği ferahla-	rahatlamak, ferahlamak	+	rahatlık
kalbi yerinden fırla-	çok heyecanlanmak	+	heyecan
kan beynine fırla-	çok sinirlenmek, öfkelenmek	-	öfke
ciğerini delip geç-	şiddetli üzüntü duymak	-	üzüntü
utancından yere geç-	utanmak	-	üzüntü/utanç
yedi kat yerin dibine geç-	fazlasıyla utanmak, mahcup olmak	-	üzüntü/utanç
yer yarılıp içine geç-	çok utanmak	-	üzüntü/utanç
yerin dibine geç-	çok utanmak	-	üzüntü/utanç
yerlere geç-	çok utanıp sıkılmak veya kahrolmek	-	üzüntü/utanç
yüzü yere geç-	çok utanmak	-	üzüntü/utanç
hafakanlar geçir-	sıklamak, bunalmak	-	sıkıntı
sarsıntı geçir-	beklenmedik bir olaydan çok etkilenmek, üzülme.	-	üzüntü
yüzünü yere geçir-	çok utanmak	-	üzüntü/utanç
acı gel-	dokunmak, üzme	-	üzüntü
ağır gel-	gururu incinmek, onuru sarsılmak	-	üzüntü
anasından emdiği süt burnundan (fitil fitil) gel-	çok sıkıntı çekmek	-	sıkıntı
aşka gel-	coşmak, şevk ve heyecana kapılmak	+	coşku
başı taşa gel-	pişman olmak	-	pişmanlık
bıkkınlık gel-	bıkmak, usanmak, bunalmak	-	usanç
burnundan (fitil fitil) gel-	sıkıntı içinde olmak	-	sıkıntı

canı ağzına (boğazına) gel-	büyük bir tehlike karşısında ölecekmiş gibi bir korkuya kapılmak	-	korku
cesaret gel-	yılgınlığı gitmek, yüreklenmek	+	cesaret
içine sokacağı gel-	çok sevmek	+	sevgi
dar gel-	sıkıntı ve huzursuzluk duymak	-	üzüntü/sıkıntı
dünya başına dar gel-	çok sıkılmak, büyük bir çaresizlik içinde kalmak	-	üzüntü/sıkıntı
galeyana gel-	coşmak	+	coşku
	hiddetlenmek	-	öfke
gazaba gel-	öfkelenmek, kızmak	-	öfke
gına gel-	usanmak, bıkmak	-	usanç
göresi (göreceği) gel-	görmek isteğini duymak, özlemle görmek istemek, özlemek	-	özlem
gururuna ağır gel-	gururu kırılmak	-	üzüntü
heyecana gel-	heyecanlanmak, heyecan duymak	+	heyecan
içine fenalık gel-	ruhu daralmak, sıkılıp bunalmak	-	sıkıntı
ilaç gibi gel-	rahatlatmak, huzura kavuşturmak	+	rahatlık
insafa gel-	merhamet etmek	+	merhamet
kalbi ağzına gel-	çok korkmak	-	korku
keyfi gel-	neşelenmek	+	neşe
merhamete gel-	acıma duygusuna kapılmak	+	merhamet
neşesi yerine gel-	neşelenmek	+	neşe
ödü ağzına gel-	çok korkmak	-	korku
öğüreceği gel-	çok iğrenmek	-	tiksinti
sefası gel-	neşelenmek	+	neşe
şirin gel-	hoşnut olmak, hoşlanmak	+	mutluluk
üstüne fenalık gel-	aşırı derecede sıkılmak, pek bunalmak	-	üzüntü/sıkıntı
vecde gel-	kendinden geçecek kadar coşmak, bir şey karşısında sonsuz heyecan duymak	+	heyecan/coşku
yüreği ağzına gel-	çok korkmak	-	korku, endişe
yüzü yere gel-	çok utanmak	-	üzüntü/utanç
bezginlik getir-	bıkmak, usanmak	-	usanç
fütur getir-	bıkmak, usanmak	-	usanç
gına getir-	bıkmak, usanmak	-	usanç
ikrah getir-	iğrenmek, tiksirmek	-	tiksinti
merak getir-	kara sevdaya tutulmak	-	aşk
nedamet getir-	pişman olmak	-	pişmanlık
pişmanlık getir-	pişman olmak	-	pişmanlık
usanç getir-	bıkmak	-	usanç
sinirleri gevşe-	sinirliyen ferahlamak, sakinleşmek	+	rahatlık
havaya gir-	kibirlenmek	-	kibir
strese gir-	sıklamak, bunalmak	-	sıkıntı
utancından yerin dibine gir-	istenilen biçimde ve nitelikte olmama karşısında üzüntü duymak, aşırı utanmak	-	üzüntü/utanç
yer yarılıp içine gir-	çok utanmak	-	üzüntü/utanç
yerin dibine gir-	çok utanmak	-	üzüntü/utanç

ağırna git-	onuruna dokunmak veya gücüne gitmek	-	üzüntü/keder
aklı başından git-	çok sevinçten veya çok korkudan ne yapacağını şaşırarak	+/-	hayret
(bir şey birinin) aklı git-	şaşırmak, korkmak	-	korku/hayret
(bir şey birinin) gücüne git-	çok beğenmek, bayılmak	+	arzu
(bir şey birinin) zoruna git-	onuruna dokunmak veya gücüne gitmek	-	üzüntü
canı git-	özen gösterilen, çok sevilen bir şeye zarar gelecek diye kaygılanmak	-	kaygı
cinine git-	nefret etmek, tiksilmek	-	nefret/tiksinti
fenasına git-	üzülmek, gücenmek, kırılmak, sinirlenmek	-	üzüntü/öfke
garibine git-	yadırgamak, şaşırarak	-	hayret
hoşa git-	beğenmek	+	beğeni
içi git-	bir şeyi yapmayı veya elde etmeyi çok istemek	+	arzu
içinden kan git-	çok üzülmek	-	üzüntü
zevkine git-	beğenmek	+	beğeni
zoruna git-	üzülmek, gücenmek, kırılmak, sinirlenmek	-	üzüntü/öfke
yasa gömül-	çok üzülmek	-	üzüntü
kâbus gör-	büyük sıkıntı, korku duymak	-	korku/sıkıntı
dünya gözüne zindan görün-	büyük bir karamsarlık ve umutsuzluk içinde olmak	-	üzüntü/ümitsizlik
yüreği hafifle-	kaygıdan kurtulmak, rahatlamak	+	rahatlık
içini hazırla-	heveslenmek, umutlanmak	+	ümit
cana yakın hisset-	sevimli, sempatik bulmak	+	sevgi/kabul
kuş gibi hafif hisset-	sıkıntıdan kurtularak ferahlamak	+	rahatlık
ölümün soluğunu ensesinde hisset-	her an öleceğini beklemek, ölüm korkusu ile dolu olmak	-	korku
yüreği hopla-	birdenbire korkup heyecanlanmak	-	korku/heyecan
içi ısın-	hoşlanmak, sevmek	+	sevgi/kabul
kanı ısın-	birine karşı yakınlık duymak	+	sevgi/kabul
yüreği ısın-	hoşlanmak, sevmek	+	sevgi/kabul
dudağını (dudaklarını) ısır-	yakışıksız bir durum karşısında şaşmak	-	hayret
dudak ısır-	hayran kalmak	+	hayranlık
parmak ısır-	büyük şaşkınlık duymak	+/-	hayret
gözleri ışır-	sevinmek, mutlu olmak	+	mutluluk
yüzü ışır-	sevinmek, mutlu olmak	+	mutluluk
gözleri ışıl-da-	sevinmek, mutlu olmak	+	mutluluk
yüreğine in-	çok korkmak, üzülmek	-	üzüntü/korku
gözlerine inanama-	gördüklerinin doğruluğundan şüphe etmek, şaşırarak	+/-	hayret
kulağına inanama-	duyduklarının doğruluğundan şüphe etmek, şaşırarak	+/-	hayret

gururu incin-	kişiliği zedelenmek, onuru kırılmak	-	üzüntü
yüreği incin-	çok üzölmek, acı duymak	-	üzüntü
canı iste-	heves duymak	+	arzu
gönlü iste-	kuvvetle içten arzulamak	+	arzu
acısı içine (yüreğine) işle-	bir şeyin acısını derinden duymak veya kötü bir şey olacağını düşünerek önceden üzölmek	-	üzüntü
içine işle-	hüzünlenmek, kederlenmek	-	üzüntü
kalbe işle-	derin üzüntü duymak	-	üzüntü
yüreğe işle-	derin üzüntü duymak	-	üzüntü
ayranı kabar-	öfkelenmek	-	öfke
göğsü kabar-	övünç duymak, kıvanmak, iftihar etmek	+	gurur
içi kalk-	iğrenmek	-	tiksinti
	duygulanmak, heyecanlanmak	+	heyecan
kıskançlık damarı kabar-	kıskanmak	-	kıskançlık
koltukları kabar-	kendine veya yakınlarına yapılan övgüden kıvanç duymak	+	gurur
öfkesi kabar-	çok kızmak, sakinleşmişken yeniden öfkelenmek	-	öfke
ağzının tadı kaç-	neşesi, keyfi bozulmak	-	üzüntü
huzuru kaç-	rahatsız, tedirgin olmak	-	üzüntü/kaygı
keyfi kaç-	neşesi kalmamak	-	üzüntü
neşesi kaç-	sevinci azalmak, kederlenmek	-	üzüntü
pabucuna taş kaç-	ortaya çıkan durum karşısında tedirgin olmak	-	kaygı
rahatı kaç-	rahatsız, tedirgin olmak, üzölmek	-	üzüntü
uykusu kaç-	kaygılanmak, tedirgin olmak	-	kaygı
abliyi kaçır-	şaşırp ne yapacağını bilememek	-	hayret
donuna kaçır-	çok korkmak	-	korku
ağzı açık (bir karış açık) kal-	çok şaşırmak, şaşakalmak	+/-	hayret
apışıp kal-	çok şaşırmak, ne yapacağını bilemez duruma gelmek	-	hayret
bağlanıp kal-	tutulmak, sevdalanmak	-	aşk
(bir şeyin) yüzüne hasret kal-	özlemek	-	özlem
gönlü kal-	güçenmek, kırılmak	-	üzüntü
gözü kal-	imrenmek, elde edemediği bir şeyi kıskanmak	-	kıskançlık
hasret kal-	özlemek	-	özlem
hatırı kal-	güçenmek, kırılmak	-	üzüntü
hayrette (hayretler içinde) kal-	şaşakalmak, şaşırmak	+/-	hayret
hayretten donakal-	çok şaşırmak	+/-	hayret
içinde ukde kal-	içine dert olmak	-	üzüntü
içine yumulup kal-	şaşırmak	-	hayret
mahcup kal-	mahcubiyet duymak, utanmak	-	üzüntü/utanç
mahzun kal-	boyun bükmek, üzölmek	-	üzüntü

merakta kal-	kaygı içinde olmak	-	kaygı
minnettar kal-	minnet duygusu beslemek	+	minnet
sevinci kursağında kal-	hayal kırıklığına uğramak	+	üzüntü
şaşırp kal-	çok şaşırmak, büyük bir şaşkınlığa düşmek	+/-	hayret
yürekte düğüm kal-	çok üzülme	-	üzüntü
midesi kaldırma-	çirkin bir şey karşısında huzursuz olmak, rahatı kaçmak	-	tiksinti
cinleri ayağa kalk-	sinirlenmek	-	öfke
içi kalk-	iğrenmek	-	tiksinti
	ağlama duygusu içerisinde bulunmak; heyecanlanmak, duygulanmak	-	üzüntü/heyecan
yüreği kalk-	heyecanlanmak	+	heyecan
yürekteki ağırlık kalk-	rahatlamak, ferahlamak	+	rahatlık
gözleri kamaş-	çok etkilenmek, hayran kalmak	+	hayranlık
içi kana-	çok üzülme	-	üzüntü
yüreği kana-	çok üzülme	-	üzüntü
gıcık kap-	bir davranışa veya bir kimseye sürekli sinirlenmek	-	öfke
kıl kap-	birisine sinirlenmek, hareketlerinden rahatsız olmak	-	öfke
içi kapan-	sıkılmak, bunalmak	-	sıkıntı
dehşete kapıl-	çok korkmak	-	korku
gurura kapıl-	büyüklenmek, gururlanmak	-	kibir
heyecana kapıl-	aşırı derecede heyecan, coşku duymak	+	heyecan
hırsa kapıl-	kızgınlık, öfke, hiddet içerisinde bulunmak	-	öfke
hiddete kapıl-	öfkelenmek, kızmak	-	öfke
hüzne kapıl-	hüzünlenmek	-	hüzün
infiale kapıl-	kızgınlık, öfke duymak	-	öfke
komplekse kapıl-	aşağılık duygusu hissetmek	-	üzüntü
korkuya kapıl-	korkmak	-	korku
öfkeye kapıl-	çok sinirlenmek, kızmak, hiddetlenmek	-	öfke
paniğe kapıl-	çok korkmak	-	korku/telaş
telaşa kapıl-	telaşlanmak, kaygılanmak	-	korku/telaş
umuda kapıl-	ümide kapılmak	+	ümit
umutsuzluğa kapıl-	umudu kalmamak, güveni sarsılmak, olumsuzluğa sürüklenmek	-	üzüntü/ümitsizlik
ümide kapıl-	umuda kapılmak	+	ümit
üzüntüye kapıl-	üzülme	-	üzüntü
vecde kapıl-	coşmak, heyecanlanmak	+	heyecan/coşku
yeise kapıl-	çok üzülme	-	üzüntü
yüreğini kapla-	endişe ve üzüntü duymak	-	üzüntü/kaygı
yüreğini dehşet kapla-	korku ve endişe duymak	-	korku
gönlünü kaptır-	âşık olmak	+	aşk
içi karar-	sıkılmak, bunalmak; ümitsizliğe kapılmak	-	sıkıntı/ümitsizlik
kalbi karar-	içine karamsarlık ve sıkıntı çökmek	-	sıkıntı/ümitsizlik

yüreği karar-	içine karamsarlık ve sıkıntı çökmek	-	sıkıntı/ümitsizlik
enseyi karart-	ümitsizliğe kapılmak, karamsarlığa düşmek	-	üzüntü/ümitsizlik
aklı bokuna karış-	çok korkmak	-	korku
ödü bokuna karış-	çok korkmak	-	korku
cana (canına) can kat-	yaşama gücünü artırmak, mutlu etme	+	mutluluk
ömrüne ömür kat-	sevinmesine, mutlu olmasına sebep olmak	+	mutluluk
içini yakıp kavur-	çok üzülme	-	üzüntü
huzura kavuş-	huzur bulmak, rahatlamak	+	rahatlık
rahata kavuş-	rahatlamak, ferahlamak	+	rahatlık
(birine) içi kayna-	çabucak sevgi duymak	+	sevgi/kabul
(birine) kanı kayna-	çabucak sevgi duymak	+	sevgi/kabul
yüreği kayna-	güven ve sevgi duymak	+	sevgi/kabul
içini kemir-	bir üzüntüden rahatsızlık duymak, tedirgin olmak	-	kaygı
içini kurt kemir-	sürekli bir kaygı içinde bulunmak	-	kaygı
yüreğini kemir-	sürekli bir kaygı içinde bulunmak	-	kaygı
korkuya kes-	korkmak	-	korku
ateş gibi kesil-	beklenmedik bir olay karşısında öfkelenmek	-	öfke
ayağı yerden kesil-	çok mutlu olmak	+	mutluluk
barut kesil-	çok öfkelenmek	-	öfke
beti benzi kireç kesil-	çok korkmak	-	korku
cin ifrit kesil-	son derece kızmak, öfkelenmek	-	öfke
dört yanı deniz kesil-	çaresiz ve umutsuz kalmak	-	ümitsizlik
dünya gözüne zindan kesil-	büyük bir karamsarlık ve umutsuzluk içinde olmak	-	üzüntü/ümitsizlik
iflahı kesil-	çaresiz kalmak	-	ümitsizlik
ifrit kesil-	çok öfkelenmek, çok kızmak	-	öfke
nefesi kesil-	bunalmak, sıkılmak	-	sıkıntı
	hayran kalmak, etkilenmek.	+	hayranlık
sinir kesil-	çok sinirlenmek, öfkelenmek	-	öfke
soluğu kesil-	aşırı heyecanlanmak	+/-	heyecan
içi kıpırda-	heyecanlanmak	+	heyecan
gönlü kırıl-	üzülmek, incinmek, yerinmek	-	üzüntü
gururu kırıl-	üzülmek, incinmek, yerinmek	-	üzüntü
kalbi kırıl-	üzülmek, incinmek, yerinmek	-	üzüntü
onuru kırıl-	üzülmek, incinmek, yerinmek	-	üzüntü
umudu kırıl-	ümitsizliğe kapılmak	-	ümitsizlik
ümidi kırıl-	ümitsizliğe kapılmak	-	ümitsizlik
burun kıvrır-	önem vermemek, küçümsemek, beğenmemek	-	kibir
(birinin) keli kız-	öfkelenmek	-	öfke
gözü kız-	gözü hiçbir şey görmeyecek ölçüde öfkelenmek	-	öfke
kafası kız-	öfkelenmek	-	öfke
kulaklarına kadar kızar-	çok utanmak	-	utanç
yüzü kızar-	utanmak	-	utanç

gönül ko-	gücenmek, alınmak, darılmak	-	üzüntü
kına (kınalar) koy-	birinin uğradığı kötü duruma çok sevinmek	+	mutluluk
ödü kop-	çok korkmak	-	korku
yürekten tel kop-	içi yaralanmak çok üzülme	-	üzüntü
yüreği yerinden kopmak	birdenbire heyecanlanmak veya korkmak	-	korku/heyecan
gönül koy-	gücenmek, alınmak, darılmak	-	üzüntü
candan kucakla-	çok sevmek	+	sevgi/kabul
hiddetten kudur-	çok öfkelenmek, aşırı derecede kızmak	-	öfke
içini kurcala-	çok üzülme, huzursuz olmak	-	üzüntü/kaygı
gönlüne dağ kurul-	içinde derin acılar hissetmek	-	üzüntü
içinin ateşi küllen-	sıkıntıdan kurtulmak, rahatlamak	+	rahatlık
(bir şey birinin) zevkini okşa-	o şeyden hoşlanmak, o şeyi sevmek	+	sevgi
gururu okşan-	gururlanmak, hoşlanmak	+	mutluluk
diken üstünde otur-	bir yerde tedirginlik duymak, rahatsız olmak	-	sıkıntı
içine otur-	çok etkilenmek, çok üzülme	-	üzüntü
iğne üstünde otur-	bir yerde tedirginlik duymak, rahatsız olmak	-	sıkıntı
yüreğine otur-	çok üzülme	-	üzüntü
çalmadan oyna-	çok keyifli ve sevinçli durumda bulunmak	-	sevinç
kalbi yerinden oyna-	birdenbire heyecanlanmak veya korkmak	+/-	korku/heyecan
siniri oyna-	öfkelenmek, sinirlenmek	-	öfke
şıkır şıkır oyna-	çok sevinmek	+	sevinç
yüreği hop oyna-	birdenbire korkup heyecanlanmak	+/-	korku/heyecan
yüreği oyna-	ansızın heyecanlanmak veya korkmak	+/-	korku/heyecan
yüreği yerinden oyna-	birdenbire heyecanlanmak veya korkmak	+/-	korku/heyecan
kahrından öl-	çok üzülme	-	üzüntü
meraktan öl-	çok kaygılanmak	-	kaygı
ciğeri parçalan-	çok üzülme	-	üzüntü
içi paralan-	çok üzülme, aşırı derecede sıkılıp harap olmak	-	üzüntü
kalbi parçalan-	çok üzülme	-	üzüntü
yüreği parçalan-	çok üzülme	-	üzüntü
gözleri parla-	sevinmek, mutlu olmak	+	mutluluk
yüreği parla-	coşmak, heyecanlanmak	+	heyecan/coşku
ödü patla-	çok korkmak	-	korku
ateş saç-	çok kızmak, çok öfkelenmek	-	öfke
sağ gözünü sol gözünden sakın-	çok kıskanç olmak	+/-	kıskançlık
kendini bir şey san-	kendini olduğundan çok değerli görmek	-	kibir
kendini matah san-	kendini olduğundan çok değerli görmek	-	kibir

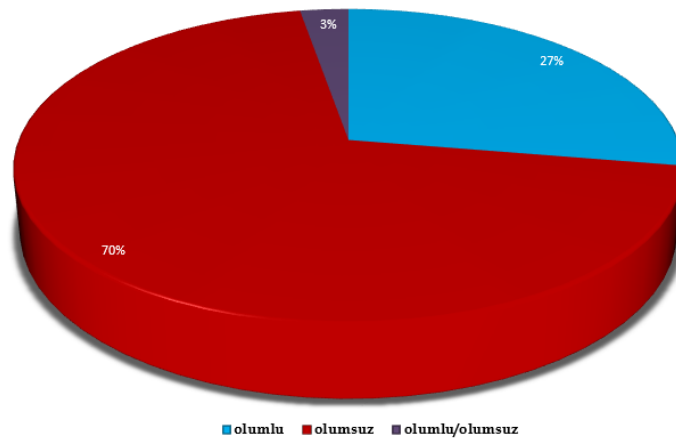
kalbine saplan-	aşırı derecede acı duymak, içine oturmak	-	üzüntü
yüreğine saplan-	aşırı derecede acı duymak, içine oturmak	-	üzüntü
alev bacayı (saçağı) sar-	bir şeyi edinme, yapma veya onunla uğraşma isteğine kapılmak, bir şeye eğilim duymak	+	merak
yüreğini korku sar-	büyük korku duymak	-	korku
yüreğini sıkıntı sar-	iç darlığı ve sıkıntı duymak	-	sıkıntı
burnunun yeli harman savur-	büyüklenmek, kibirlenmek çok öfkelenmek.	-	kibir
fasulye gibi kendini nimetten say-	kendine çok değer vermek, kendini bir şey sanmak	-	kibir
yüreği serinle-	üzüntüsü azalmak, rahatlama	-	rahatlık
gönlüne su serpil-	ferahlamak, rahatlamak	+	rahatlık
içine su serpil-	ferahlamak, rahatlamak	+	rahatlık
yüreğine su serpil-	ferahlamak, rahatlamak	+	rahatlık
(bir şeyi) gözü gibi sev-	pek çok sevmek	+	sevgi
canı gibi sev-	çok güçlü bir sevgiyle bağlanmak	+	sevgi
gözünün bebeği gibi sev-	çok sevmek.	+	sevgi
yürekten sev-	çok sevmek.	+	sevgi
çocuk gibi sevin-	çok sevinmek	+	sevinç
aklı çemberinden sıçra-	çok korkmak, şaşırarak	-	korku/hayret
aklı sıçra-	çok korkmak, şaşırarak	-	korku/hayret
can başına sıçra-	çok korkmak	-	korku
kan beynine sıçra-	çok sinirlenmek, hiddetlenmek	-	öfke
kan (kanı) başına sıçra-	çok öfkelenmek	-	öfke
öfkesi başına sıçra-	çok öfkelenmek	-	öfke
canı sıkıl-	içi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak	-	sıkıntı
	öfkelenmek	-	öfke
	üzülmek	-	üzüntü
içi sıkıl-	bunalmak, üzülmek	-	üzüntü/sıkıntı
yüreği sıkıl-	bunalmak, üzülmek	-	üzüntü/sıkıntı
başı sıkış-	herhangi bir güçlük karşısında kalmak, bunalmak	-	üzüntü/sıkıntı
kalbi sıkış-	bir meseleden dolayı aşırı üzülmek	-	üzüntü
yüreği sıkış-	bir meseleden dolayı aşırı üzülmek	-	üzüntü
burnunun direği sızla-	çok acı duymak, çok üzülmek	-	üzüntü
ciğeri sızla-	çok acı duymak, çok üzülmek	-	üzüntü
içi sızla-	bir şey veya kişi için çok üzülmek	-	üzüntü
kalbi sızla-	bir şey veya kişi için çok üzülmek	-	üzüntü
yüreği sızla-	bir şey veya kişi için çok üzülmek	-	üzüntü
yüreğinin başı sızla-	bir şey veya kişi için çok üzülmek	-	üzüntü
yaka silk-	bıkmak, usanmak	-	usanç
içine sin-	huzur ve mutluluk duymak	+	mutluluk
yüreğine sin-	huzur ve mutluluk duymak	+	mutluluk

buz gibi soğu-	tiksinmek	-	tiksinti
yüreği soğu-	düşmanın bir felakete uğramasına sevinmek	+	mutluluk
burnundan solu-	çok öfkelenmek	-	öfke
umudu sön-	umudu kalmamak.	-	ümitsizlik
ümidi sön-	umudu kalmamak.	-	ümitsizlik
kına sür-	birinin uğradığı kötü duruma çok sevinmek	+	mutluluk
feleşini şaşır-	şaşkınlık içine düşmek	-	hayret
hangi peygambere kulluk edeceğini şaşır-	kimin sözünü yerine getireceğini bilemeyerek şaşkınlık içinde kalmak	-	hayret
pusulayı şaşır-	güç bir duruma düşerek ne yapacağını bilememek	-	hayret
burun şişir-	kibirleşmek	-	kibir
gönlü takıl-	aşk ile sevmeye başlamak	+	sevgi
soluğu boğazından taş-	çok korkmak, heyecanlanmak	-	korku/heyecan
mangal gibi yürek taşı-	çok cesur, korkusuz olmak	+	cesaret
kafasını katır tep-	şaşkınlığa uğramak	-	hayret
göğsü tikan-	içi sıkılmak	-	sıkıntı
soluğu tikan-	heyecanlanmak, korkmak	-	korku/heyecan
yüreği boğazına tikan-	sıkılmak, üzülmek, dertlenmek	-	üzüntü/sıkıntı
yüreği tikan-	sıkılmak, üzülmek, dertlenmek	-	üzüntü/sıkıntı
eli ayağı titre-	korku, sinir vb. sebeplerle heyecanlanmak	-	heyecan
tir tir titre-	çok korkmak	-	korku
yüreği titre-	endişe, korku duymak	-	korku/endişe
cesaretini topl-	kendine güven duygusunu, cesaretini artırmak	+	cesaret
cinleri başına toplan-	öfkelenmek	-	öfke
kan (kanı) başına toplan-	öfkelenmek	-	öfke
gözü tut-	güvenmek, beğenmek	+	güven/kabul
yas tut-	kötü bir olay sonunda acı ve üzüntü duymak	-	üzüntü
cini tut-	çok sinirlenmek	-	öfke
damarı tut-	sinirlenmek	-	öfke
ferah tut-	iç rahatlığını, huzurunu korumak	+	rahatlık
heyheyleti tut-	çok sinirlenmek	-	öfke
kin tut-	öç alma duygusu beslemek	-	kin
matem tut-	çok üzülmek	-	üzüntü
siniri tut-	birdenbire sinirlenmek	-	öfke
yas tut-	çok üzülmek	-	üzüntü
yüreği pek tut-	yürekli, cesaretli olmak	+	cesaret
ağzı dili tutul-	beklenmedik bir durum karşısında heyecanlanmak	-	heyecan
nefesi tutul-	bunalmak, sıkılmak	-	sıkıntı
soluğu tutul-	aşırı heyecanlanmak	-	heyecan
kalbi tutuş-	birine karşı sevgi duymak	+	sevgi
	coşku, heyecan duymak	+	coşku

	korkmak	-	korku
damarları tutuş-	çok heyecanlanmak	+	heyecan
etekleri tutuş-	çok telaşlanmak	-	telaş
paçası tutuş-	çok telaşlanmak	-	telaş
yanıp tutuş-	güçlü bir aşk ile sevmek	+	aşk
	elde edemediği bir şey için büyük üzüntü duyma	-	üzüntü
yüreği tutuş-	heyecanlanmak	+	heyecan
	korkmak	-	korku
burnunda tüt-	çok özlemek	-	özlem
gözünde tüt-	çok özlemek	-	özlem
beti benzi uç-	korkmak	-	korku
havalara uç-	çok sevinmek	+	sevinç
sevinçten uç-	çok sevinmek	+	sevinç
dudağı uçukla-	heyecanlanmak, korkmak	-	korku/heyecan
	çok şaşırarak	-	hayret
hayal kırıklığına uğra-	çok istenilen veya umulan bir şeyin gerçekleşmemesinden üzüntü duymak	-	üzüntü
hüsrana uğra-	beklenen sonucun elde edilememesi sebebiyle çok üzülme, acı çekme	-	üzüntü
canı ile uğraş-	büyük sıkıntıya düşmek	-	sıkıntı
umut uyan-	umut doğmak, umut belirlemek	+	ümit
ümit uyan-	umut doğmak, umut belirlemek	+	ümit
sırtı ürper-	çok korkmak	-	korku
tüyleri ürper-	kötü bir olay, soğuk, gıcıklanma vb. sebeplerle korku veya tiksinti duymak	-	korku/tiksinti
yüreği ürper-	çok korkmak	-	korku
cinleri başına üşüş-	öfkelenmek	-	öfke
umudu (umudunu) üz-	umudu kesmek	-	ümitsizlik
ağzı kulaklarına var-	çok sevinmek	+	sevinç
burnu Kafdağı'na var-	kibirlenmek	-	kibir
sevincinden ağzı kulaklarına var-	çok sevinmek	+	sevinç
zevkine var-	zevkini çıkarmak	+	zevk
afyonu başına vur-	aşırı öfkelenmek	-	öfke
başını taştan taşla vur-	çaresiz kalarak çok pişman olmak	-	pişmanlık
harı başına vur-	çok kızmak	-	öfke
kafasını taştan taşla vur-	çaresiz kalarak çok pişman olmak	-	pişmanlık
kalbi deli deli vur-	heyecanlanmak	+/-	heyecan
öfkesi başına vur-	çok öfkelenmek	+	öfke
kına (kınalar) yak-	birinin uğradığı kötü duruma çok sevinmek	+	sevinç
gözü yalımlan-	mutlu olmak	+	mutluluk
bağrı yan-	üzüntü çekmek, çok acı duymak	-	üzüntü
biber gibi yan-	çok üzülme, dertlenme	-	üzüntü
canı yan-	çok acı duymak	-	üzüntü
canına yan-	çok kızmak, öfkelenmek	-	öfke
ciğeri yan-	çok üzülme	-	üzüntü

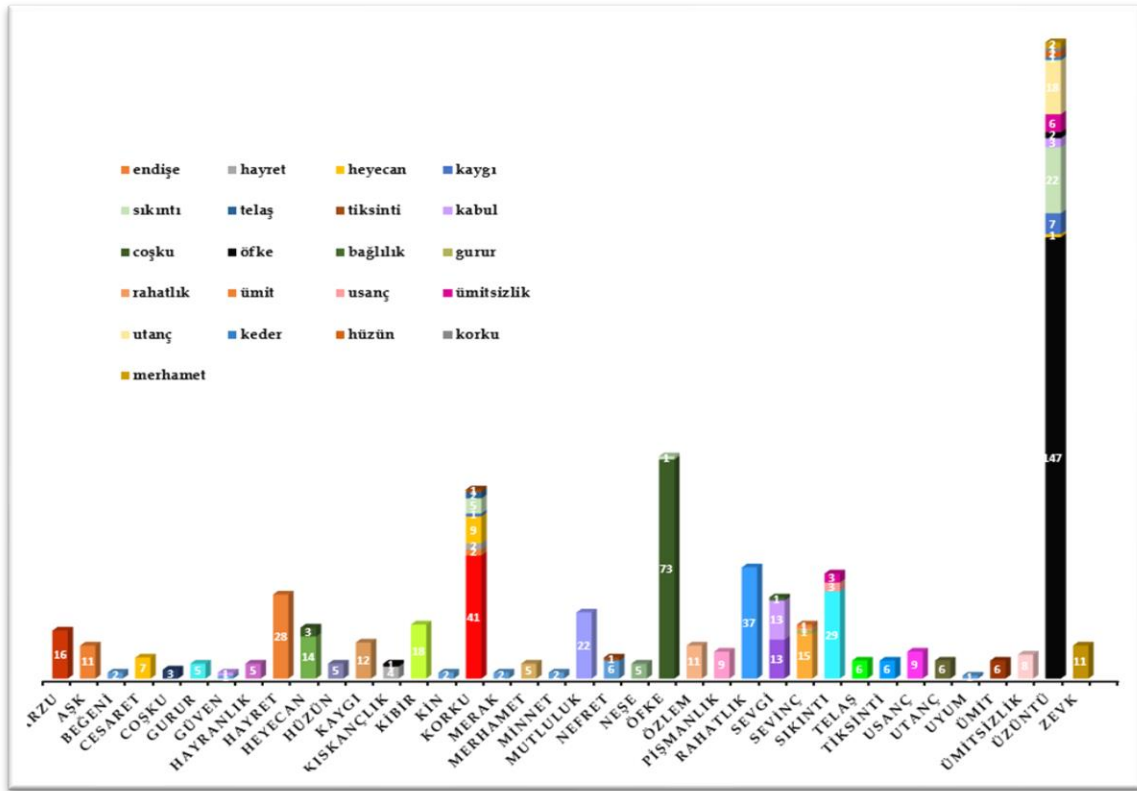
derdine yan-	kendi durumuna üzülme	-	üzüntü
içi yan-	büyük bir acı, sıkıntı vb. nedenlerle çok üzülme	-	üzüntü
için için yan-	dışa vurmadan çok üzülme	-	üzüntü
kor gibi yan-	büyük üzüntü çekme	-	üzüntü
yüreği yan-	büyük üzüntü çekme	-	üzüntü
bayram yap-	çok sevinme	+	sevinç
donuna yap-	çok korkma	-	korku
gülleri yarıl-	çok keyiflenme	+	zevk
yüreği yarıl-	çok korkma	-	korku
içi yatış-	ferahlamak, sakinleşme	+	rahatlık
sinirleri yatış-	sinirliyken ferahlamak, sakinleşme	+	rahatlık
gönle ferahlık yayıl-	ferahlamak, rahatlamak	+	rahatlık
yüreğe ferahlık yayıl-	ferahlamak, rahatlamak	+	rahatlık
içini kurt ye-	sürekli bir kaygı içinde bulunma	-	kaygı
içini ye-	çok üzülme	-	üzüntü/kaygı
kendini ye-	açığa vurmadan gizli gizli üzülme	-	üzüntü
canına yet-	katlanamayacak duruma gelme, bezme, bıkmak	-	usança
dünya başına yıkıl-	çok sıkılmak, umutlarını yitirmek, üzülme	-	üzüntü/ümitsizlik
tavan başına yıkıl-	beklenmeyen bir durum karşısında şaşırıp kalmak	-	hayret
gözü yıl-	daha önceden denediği için o durumla karşılaşmaktan korkma	-	korku
yürek yıprat-	kederlenme, üzülme	-	üzüntü
içi yırtıl-	acı duyma	-	üzüntü
kalbi yırtıl-	acı duyma	-	üzüntü
saçını başını yol-	çok üzülme	-	üzüntü

Türkçe sözlük ve Türkiye Türkçesi deyim sözlüklerinin taranması sonucu 707 deyimleşmiş birleşik duygu fiili belirlenmiştir. Bu fiiller, taşıdıkları duygu ifadelerine göre olumlu (+), olumsuz (-) ve olumlu/olumsuz (+/-) olmak üzere üç ana gruba ayrılmıştır. Bir kısmı birden çok duyguyu yansıtan fiillerden 201'i (%27) olumlu, 507'si (%70) olumsuz, 20'si (%3) ise kullanıldıkları bağlama göre hem olumlu hem de olumsuz duygu ifadesi taşımaktadır. Bu durum Şekil 1.'de açık bir şekilde görülmektedir.

Şekil 1. Deyimleşmiş birleşik duygu fiillerinin anlamlarına göre yüzdelik dağılımı

Bu çalışmada deyimleşmiş fiillere hakim olan temel duygu veya duygular da belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda 38'i tek, 32'si ikili olmak üzere 70 farklı duygu tespit edilmiştir. Bu duyguların fiillere göre dağılımı şu şekildedir: arzu (16), aşk (11), beğeni (2), cesaret (7), coşku (3), gurur (5), güven (1), güven/kabul (1), hayranlık (5), hayret (28), heyecan (14), heyecan/coşku (3), hüznün (5), kaygı (12), kıskançlık (4), kıskançlık/öfke (1), kibir (18), kin (2), korku (41), korku/endişe (2), korku/hayret (2), korku/heyecan (9), korku/kaygı (1), korku/sıkıntı (5), korku/telaş (2), korku/tiksinti (1), merak (2), merhamet (5), minnet (2), mutluluk (22), nefret (6), nefret/tiksinti (1), neşe (5), öfke (73), öfke/sıkıntı (1), özlem (11), pişmanlık (9), rahatlık (37), sevgi (13), sevgi/bağlılık (1), sevgi/kabul (13), sevinç (15), sevinç/gurur (1), sevinç/rahatlık (1), sevinç/ümit (1), sıkıntı (29), sıkıntı/usanç (3), sıkıntı/ümitsizlik (3), telaş (6), tiksinti (6), usanç (9), utanç (6), uyum (1), ümit (6), ümitsizlik (8), üzüntü (147), üzüntü/utanç (18), üzüntü/keder (1), üzüntü/heyecan (1), üzüntü/hüznün (2), üzüntü/kabul (3), üzüntü/kaygı (7), üzüntü/korku (1), üzüntü/merhamet (2), üzüntü/öfke (2), üzüntü/pişmanlık (4), üzüntü/sıkıntı (22), üzüntü/ümitsizlik (6), zevk (11), zevk/huzur (1). Deyimleşmiş birleşik fiillerdeki duygu sıklığı Şekil 2.'de ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Şekil 2. Deyimleşmiş birleşik fiillerde duygu sıklığı

Sonuç

Deyimler, bir araya gelen birden çok sözcüğün anlama derinlik ve akıcılık katmak için, mecazlı kullanışlarla yeni bir anlam oluşturacak şekilde kaynaşmasıyla oluşmuş söz öbekleridir. Ait oldukları milletlerin hayat tarzı, dünya tasavvuru, düşünce kalıpları, inançları ve gelenekleri hakkında önemli bilgiler veren deyimler aynı zamanda dilin anlam özelliklerini ve ifade kabiliyetini yansıtır. Oldukça geniş bir kullanım alanına sahip olan deyimler, anlatım esnasında çekime girip fiil olarak da görev yapabilmektedir. Türkiye Türkçesinde tespit edilen 17137 deyimden 11901'i birleşik fiil özelliği göstermektedir. Anlamca kaynaşmış deyimleşmiş birleşik fiil olarak adlandırılan bu dil

ögeleri duyguların örtük veya çarpıcı bir şekilde ifade edilmesinde önemli görevler üstlenmektedir.

Duygular insan var oluşunun en temel unsurlarıdır. Biyolojik, fiziki, zihni ve kültürel yönleri bulunan duyguların oluşum süreçleri tam olarak tespit edilememiştir. Bu sebeple herkes tarafından kabul görmüş bir duygu tanımı yapılamamıştır. Bilim insanları duyguları, değişik araştırma alanlarına göre, oldukça farklı şekillerde değerlendirmiş ve duyguların farklı yönlerine atıfta bulunmuştur. Son dönemde yapılan çalışmalar duyguları tanımlamaktan çok tasnif etmeye yöneliktir. Psikoloji alanında çalışan araştırmacılar duyguları genellikle insanda oluşturduğu etkiye göre olumlu veya olumsuz olarak değerlendirme eğilimindedir. Duyguları tanımlamayı ve sınıflandırmayı zorlaştıran bir diğer unsur da kültürel farklılıklardır. Farklı kültürlerle sahip toplumların değişik duygu anlayışlarına sahip olması, bir kültürde olumlu karşılanan bir duygunun başka bir kültürde olumsuz çağrışımlar taşıması ve bazı duyguların belirli kültürlerle has olması gibi sebepler bilim insanlarını temel duyguları belirlemeye yöneltmiştir. Bu çalışmalarda en az bir kez temel duygu olarak kabul edilen 36 farklı duygu tespit edilmiştir. Duyguların farklı şekillerde adlandırılması ve duygular arasında hiyerarşik bir yapı oluşturulmak istenmesi, temel duyguları belirlemeyi zorlaştırmaktadır.

Türkiye Türkçesinde bulunan deyimleşmiş birleşik duygu fiillerini tespit etmek amacıyla hazırlanmış bu çalışmada duygu ifadesi taşıyan 707 deyimleşmiş birleşik fiil tespit edilmiştir. Bir kısmı birden çok duyguyu yansıtan bu fiillerden 201'i (%27) olumlu, 507'si (%70) olumsuz, 20'si (%3) ise kullanıldıkları bağlama göre hem olumlu hem de olumsuz duygu ifadesi taşımaktadır. Çalışmaya dâhil edilen fiillerde, ikili duygu ifadeleriyle birlikte, 70 farklı duygu tespit edilmiştir. Bu durum hem Türkçenin duygu zenginliğini hem de bu duyguları etkili bir şekilde ifade etme kabiliyetini ortaya koymaktadır.

Çalışmaya konu olan fiillerde üzüntü (147), öfke (73), korku (41), sıkıntı (29), üzüntü/sıkıntı (22), üzüntü/ utanç (18) gibi olumsuz çağrışımlar uyandıran duygular önemli bir yekûn tutarken rahatlık (37), mutluluk (22), arzu (16), sevinç (15), sevgi (13) gibi olumlu çağrışımlara sahip duyguların azınlıkta kalması oldukça dikkat çekicidir. Bu durum Türk kültüründe olumlu duyguların nispeten daha açık, olumsuz duyguların ise metaforlar vasıtasıyla örtük bir şekilde ifade edildiğini göstermektedir. Kırgız Türkçesi (Özeren ve Alan, 2018) ve Gagavuz Türkçesindeki (Doğan ve Erdin 2021) mental fiill çalışmalarda da benzer sonuçların elde edilmiş olması bu durumun Türk diyalektlerinin ortak bir özelliği olduğunu düşündürmektedir.

Diğer taraftan pek çok çalışmada temel duygular arasında gösterilmeyen kibir (18), kaygı (12), pişmanlık (9), usanç (9) ve ümitsizlik (8) gibi duyguların Türkçedeki deyimleşmiş birleşik fiiller vasıtasıyla sıkça betimlenmesi hem duyguların kültürel boyutunu hem de kültürel kodlarla dil arasındaki yakın münasebeti gözler önüne sermektedir.

Kaynakça

- Ahanov, K. (2013). *Dil Bilimin Esasları* (çev. Murat Ceritoğlu). Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2017). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2017). *Türkçenin Gücü*. İstanbul: Bilgi Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (2021). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Argunşah, M. ve Boz, F. (2022). 15. Yüzyıl Anadolu Türkçesinde Negatif Temel Duygu Fiilleri. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 8(17), 208-225.

- Arnold, M. B. (1960). *Emotions and Personality*. New York: Columbia University Press.
- Ashforth, B. E. & Humphrey, R. H. (1995). Emotion in the Workplace: A reappraisal. *Human Relations*, 48(2), 97-125.
- Bayraktar, S. (2017). Bulgarca Sözlüğünde Yer Alan Türkçe Mental Fiiller Üzerine. (ed. Rasim Özyürek ve diğerleri). XII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildiriler Kitabı (458-466). Ankara: Meteksan Matbaacılık Yayınları.
- Bilgegil, K. (1984). *Türkçe Dilbilgisi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Bilgin Aksoy, G. (2021). *Azerbaycan Türkçesinde Mental Fiiller*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Bilgin Aksoy, G. (2022). Azerbaycan Türkçesinde Duygu Fiillerinin Anlam Ailimsel Yapı Görünümleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 72-87.
- Cabanac, M. (2002) What is Emotion? *Behavioral Processes*, 60, 69-83.
- Cüceloğlu, D. (2020). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 23-48.
- Çelik, N. (2022). Dîvânü Lugâti't-Türk'te Geçen Temel Duygu Fiillerinin Derleme Sözlüğü'ndeki Durumu Üzerine Bir Değerlendirme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (57), 143-156.
- Dantzer, R. (1989). *The Psychosomatic Delusion*. New York: The Free Press.
- Darwin, C. (1897). *The Expressions of the Emotions in Man and Animals*. New York: D. Appleton and Company.
- Dizdaroğlu, H. (1963). *Türkçede Fiiller*. Ankara: TDK Yayınları.
- Doğan, L. ve Erdin, C. (2021). Gagauz Türkçesinde Mental Fiiller. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(2), 191-221.
- Dolati Darabadi, Mina (2018), Nehcü'l Feradis'te Mental Fiiller. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(1), 85-113.
- Ediskun, H. (2003). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ekman, P. (1982). What Emotion Categories or Dimensions Can Observers Judge from Facial Behavior? In *Emotions in the Human Face* (ed. P. Ekman). New York: Cambridge University Press.
- Ekşioğlu, S. ve Karadağ, F. N. (2021). Kitâbu Evsâfı Mesâcidi'ş-Şerife'deki Mental Fiiller Üzerine Bir İnceleme. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2(2), 94-109.
- Erdin, C. ve Doğan, L. (2021). Gagauz Türkçesinde Mental Fiiller. *International Journal of Languages Education and Teaching*, 7(2), 191-221.
- Fakirullahoğlu, M. A. İ. (2021). Kırgız Türkçesinde Duygu Fiillerinin Semantik Yapısı ve Etimolojisi Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies-Language*, 16(4), 2281-2302.
- Fakirullahoğlu, M. A. İ. (2022). Kazak Türkçesinde Duygu Fiilleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 11(3), 991-1016.
- Feldman, R. S. (1996). *Understanding Psychology*. New York: McGraw Hill Inc.

- Frijda, N. H. (1987). Comments On Oatley And Johnson-Laird's Towards a Cognitive Theory of Emotions. *Cognition & Emotion*, 1, 51-58.
- Fromme, D. K., & O'Brien, C. S. (1982). A Dimensional Approach to the Circular Ordering of the Emotions. *Motivation and Emotion*, 6(4), 337-363.
- Geeraerts, D. (2002). The Interaction of Metaphor and Metonymy in Composite Expressions. (eds. René Dirven & Ralf Pörings), *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınları.
- Gibbs, R. W. (1994). *The Poetics of Mind: Figurative Thought, language and Understanding*. New York: Cambridge University Press.
- Goleman, D. (2012). *Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?* İstanbul: Varlık Yayınları.
- Göğüş, B. (1963). Türkçede Bileşik Kelime Oluşumu ve Nasıl Yazılması Gerektiği. *TDAY-Belleten*, 10, 245-264.
- Gökdayı, H. (2020). *Türkçede Kalıp Sözler*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Gray, J. A. (1982). *The Neuropsychology of Anxiety*. Oxford: Oxford University Press.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1963). Kelime Grupları ve Kuralları. *TDAY-Belleten*, 11, 203-244.
- Hirik, (2018). *Türkiye Türkçesinde Mental Fiiller*. Ankara: TKAE Yayınları.
- Izard, C. E. (1971), *The Face of Emotion*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- İbe Akcan, P. (2004). Türkçe Ruh Durumu Eylemleri İçin Bir Sınıflama Önerisi. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1(1), 35-45.
- İlter, E. (2019). *Karahanlı Türkçesinde Duygu Fiilleri*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- James W. (1884). *What is an Emotion?* Oxford University Press. 9 (34), 188-205.
- Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karahan, L. (1999). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koç, N. (1996). *Yeni Dilbilgisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Kononov, A. N. (1995). *Türk Dili Grameri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1998). *Türkçede Birleşik Fiiller ve Anlam Kaymaları*. 559, 3-14.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kuban, S. (2020). *Eski Türkçe Metinlerinden Örneklerle Mental Fiil Teorisi*. Konya: Palet Yayınları.
- Kükey, M. (1972). *Uygulamalı Örneklerle Türkçede Fiiller*. Ankara: Ongun Kardeşler Matbaası.
- Lui, D. (2008). *Idioms*. New York: Routledge.
- Mansuroğlu, M. (1958). Türkiye Türkçesinde Birleşim ve Yazılışları Üzerine. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 8, 28-43.
- McDougall, W. (1926). *An Introduction to Social Psychology*. Boston: Luce.

- Mowrer, O. H. (1960). *Learning Theory and Behavior*. New York: Wiley.
- Oatley, K & Johnson-Laird, P. N. (1987). Towards a Cognitive Theory of Emotions. *Cognition & Emotion*, 1, 29-50.
- Ortony, A. & Turner, T. J. (1990), What's Basic About Basic Emotions? *Psychological Review*, 97(3), 315-331.
- Özeren, M. ve Alan, İ. (2018). Kırgız Türkçesinde Mental Fiiller. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 61, 203-224.
- Özkan, A., Toker, M. ve Aşçı, D. U. (2016). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. Konya: Palet Yayınları.
- Öztürk, D. (2008). Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynaşmış-Deyimleşmiş Birleşik Fiiller. Ankara: TDK Yayınları.
- Panksepp, J. (1982). Towards a General Psychobiological Theory of Emotions. *The Behavioral and Brain Sciences*, 5, 407-467.
- Plutchik, R. (1980). A General Psychoevolutionary Theory of Emotion. In *Theories of emotion*. New York: Academic Press.
- Püsküllüoğlu, A. (1995). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Russell, J. (1991). Culture And Categorization of Emotions (PDF). *Psychological Bulletin*. 110 (3), pp. 426-450.
- Sayar, K. ve Dinç, M. (2018). *Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Schachter, S. & Singer, J. (1962). Cognitive, Social and Physiological Determinants of Emotional State. *Psychological Review*, 69(5), 379-399.
- Scherer, K. R. (2005). What are Emotions? And How An They Be Measured? *Social Science Information*, 44(4), 695-729.
- Sebzecioğlu, T. (2016). *Dilbilim Kavramlarıyla Türkçe Dilbilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Sinan, A. T. (2015). *Türkçenin Deyim Varlığı*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Soydan, S. (2018). Tarama Sözlüğünün İlk İki Cildindeki Duygu Fiilleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 13(5), 471-493.
- Soydan, S. ve Özkan, A. (2021). Kutadgu Bilig'de Tespit Edilen Bazı Duygu Fiilleri. *Söylem Filoloji Dergisi*, 6(1), 247-257.
- Şahin, S. (2012). Mental Fiil Kavramı ve Türkmen Türkçesinde Mental Fiiller. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(4), 45-62.
- Şahin, S. (2013). Eski Türkçede Duygu Fiilleri. İçinde Mustafa Arslan (Ed.) *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi Bildiri Kitabı II*, 341-349.
- Şen, S. (2017). *Eski Türkçenin Deyim Varlığı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Tomkins, S. (1984). Affect theory. (eds. K. R. Scherer & P. Ekman) In *Approaches to Emotion* New York: Academic Press.
- Yaylagül, Ö. (2010). Türkiye Türkçesinde Duygu Fiilleri. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 100-111.
- Yıldız, H. (2016). *Eski Uygurcada Mental Fiiller*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Yusipova, R. (1966). Türkçede Deyimler ve Birleşik Fiiller. XI. *Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler*. Ankara: TDK Yayınları.

- Yüceol Özezen, M. (2001). Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz. *Türk Dili*, 600, 869-879.
- Watson, J. B. (1930). *Behaviorism*. Chicago: University of Chicago Press.
- Watson, D. & Tellegen, A. (1985). Toward A Consensual Structure of Mood. *Psychological Bulletin*. 98 (2), 219-235.
- Watt-Smith, T. (2022). *Duygular Sözlüğü*. İstanbul: Kolektif Yayınları.
- Weiner, B. & Graham, S. (1984). An Attributional Approach to Emotion Development (ed. C.E. Izard). *Emotions, cognition and behavior*. New York: Cambridge University Press.
- Wierzbicka, A. (1992). Defining Emotion Concepts. *Cognitive Science*, 16(4), 539-581.
- Wundt, W. (1897). *Outlines of Psychology*. Leipzig.

İnternet Kaynakları

TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 29.01.2023].